

Світлана В. Свірко*

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ БЕЗПЕКОЮ: КОНСТРУЮВАННЯ КАТЕГОРІЇ

Опрацьовано підходи до визначення категорії "механізм державного управління". На підставі цього, з урахуванням особливостей об'єктної уваги дослідження, обґрунтовано та сформовано такий його понятійний зміст: "механізм державного управління бюджетною безпекою" є підсистемою державного управління бюджетною безпекою, що являє собою множину взаємопов'язаних методологічних та організаційних компонентів, які у своєму логічному причинно-наслідковому дієвому зв'язку відбивають власне змістовно-структурну послідовність вищевказаного процесу в просторі та часі, за допомогою яких здійснюється керівний вплив на бюджетну безпеку.

Ключові слова: механізм державного управління, бюджетна безпека, механізм державного управління бюджетною безпекою

Рис. 1. Літ. 14.

DOI: 10.32752/1993-6788-2020-1-231-125-131

Светлана В. Свирко

МЕХАНИЗМ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ БЮДЖЕТНОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ: КОНСТРУИРОВАНИЕ КАТЕГОРИИ

Исследовано подходы к определению категории "механизм государственного управления". На основании этого, с учетом особенностей объектного внимания исследования, обоснованно и сформирован такой его понятийный смысл: "механизм государственного управления бюджетной безопасностью" является подсистемой государственного управления бюджетной безопасностью, представляющий собой множество взаимосвязанных методологических и организационных компонентов, которые в своем логическом причинно-следственной действенной связи отражают собственно содержательно-структурную последовательность вышеуказанного процесса в пространстве и времени, с помощью которых осуществляется руководящее влияние на бюджетную безопасность.

Ключевые слова: механиз государственного управления, бюджетная безопасность, механизм государственного управления бюджетной безопасностью

Svitlana V. Svirko

PUBLIC SECURITY MANAGEMENT MECHANISM: CONSTRUCTION OF THE CATEGORY

Approaches to the definition of the category "public administration mechanism" are developed. Based on this, taking into account the peculiarities of the objective attention of the study, substantiated and formed the following conceptual content: "mechanism of public budget security management" is a subsystem of public budget security management, which is a set of interrelated methodological and organizational components. logical causal-effective connection reflects the actual content-structural sequence of the above process in space and time, through which the leading influence on budget security.

Keywords: mechanism of public administration, budget security, mechanism of state management of budget security

Peer-reviewed, approved and placed: 16.09.2020.

* Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr. Ukraine

Постановка проблеми. Державне управління фінансовою безпекою перебуває на стадії свого формування та становлення. Огляд наукових праць вітчизняних авторів свідчить про певні здобутки в сфері банківської безпеки, безпеки небанківського фінансового сектору, боргової безпеки, валютної безпеки, грошово-кредитної безпеки. На тлі дійсного наукового приросту щодо вказаних складових фінансової безпеки, вкрай обмеженими, поодинокими і фрагментарними є дослідження бюджетної безпеки. Такий стан речей є неприпустимим, оскільки саме бюджетна безпека виконує забезпечувальну функцію щодо всіх складових державної безпеки загалом. Через свою функціональну змістовність бюджетна безпека, як ніяка інша, потребує державного управління. При формуванні механізмів державного управління бюджетною безпекою первинним має бути конструювання відсутньої на сьогодні категорії “механізм державне управління бюджетною безпекою”. Зважаючи на вищевказане, заявлена в публікації тематика є актуальною, а власне дослідження – своєчасним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У різні часи питання механізмів державного управління в цілому досліджували такі вчені: Нижник Н.Р., Машков О.А. [2], Авер'янова В.Б. [3], Ковбасюк Ю.В. Сурмін Ю.П., Надолішній П.І. [4], Князева В.М., Бакуменка В.Д. [5], Федорчак О.В. [6], Малиновський В.Я. [7], Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. [8], Кравченко О.М. [9], Кандагура К.С. [10], Атаманчук Г.В. [11]. Визнаючи їх значний внесок в теорію і практику державного управління, акцентуємо на відсутності жодного дослідження з питань механізмів державного управління бюджетною безпекою.

Метою дослідження є опрацювання підходів до змістовного поняття “механізм державного управління”, їх узагальнення та критичний аналіз, конструювання відсутньої на сьогодні категорії “механізм державного управління бюджетної безпеки” з урахування проведеного аналізу та особливостей різновекторних субпідрядних понять.

Основні результати дослідження. Загально вживане значення поняття “механізм” можна зустріти в будь-якому словнику, який представляє його переважним чином як “(знаряддя, пристрій); пристрій, що передає чи перетворює рух між різними ланками машини, приладу; внутрішній устрій, система” [1].

Опрацювання спеціалізованої літератури на предмет ідентифікації поняття “механізмів державного управління” призвів до виокремлення таких трактувань останнього:

1. Складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта; він охоплює: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язок, на які здійснюється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали [2].

2. Складається з: системи органів виконавчої влади, сукупності правових норм, що регламентують організаційну структуру системи органів виконавчої влади і процеси її функціонування та розвитку [3].

3. Способи розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних формі методів управління [4].

4. Практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей [5].

5. Система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням [6].

6. Сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [7].

7. Штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління [8].

8. Сукупність форм, засобів, методів, правових, організаційних, адміністративних, мотиваційних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення динамічного розвитку суспільства [9].

9. Симбіоз різних засобів та ресурсів, які застосовує суб'єкт управління при отриманні інформації про потреби об'єкта управління та прийнятті управлінських рішень, а також методів, що використовує об'єкт управління для максимального представлення своїх інтересів у владі [10].

10. Складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдання державного управління; інструмент реалізації виконавчої влади держави; сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів та закономірностей, через які суб'єкт державного управління охоплює потреби, інтереси і цілі суспільства керуючим впливом, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях та діях і практично реалізує їх в контексті державної влади [11].

11. Сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів державного управління і впливу на їх діяльність, що забезпечують узгодження інтересів учасників державного управління, які взаємодіють [13].

12. Демократична державна організація управлінського впливу на суспільні процеси; він включає: систему управління (соціальні, правові норми); способи визначення цілей; управлінський процес як цикл діють керуючої системою, що послідовно змінюють одна одну [14].

На підставі аналізу представлених авторських підходів здійснено їх узагальнення (рис. 1).

Оскільки в найчастіше у наведених визначеннях зустрічаються гіперонімі поняття “механізм” — «система» та «сукупність», звернімся до їх тлумачення, яке, відповідно, презентується наступним чином [1]:

- «значна кількість закономірно пов'язаних один з одним елементів (предметів, явищ, поглядів, принципів тощо), що є певним цілісним утворенням, єдністю...»;
- «сукупність — нерозривне сполучення чогось чого-небудь;
- загальна сума, загальна кількість...».

Рис. 1. Підходи до тлумачення сутності поняття «механізми державного управління», складено автором

Зауважимо, що згідно системоутворюючого принципу державного управління механізм державного управління в цілому за своїм характером більш схильний до поняття «система».

Такий підхід знайшов підтвердження в найпотужнішому енциклопедичному виданні з державного управління, яке зазначає: “за формою подання механізм державного управління — схематичне зображення статично-динамічного (структурно-функціонального) змісту процесу управління як взаємодії суб'єкта і об'єкта, єдності діяльності і відносин, функціонування певної системи чи підсистеми [4]”.

Нагадаймо, що теорія систем вперше була презентована Людвігом фон Берталанфі майже 100 років тому і на сьогодні набула значного поширення. Сьогодні вчені, що переймаються цією проблематикою, трактують поняття системи дещо розширено, додаючи до визначення умови [12]:

1. Множинності елементів.
2. Взаємодії із середовищем.
3. Взаємодії між собою.
4. Наявності спільної мети.

Зауважимо, що всі наявні ознаки притаманні механізму державного управління.

Нагадаймо, що в більш ранніх публікаціях автор умотивовував розуміти під:

- державним управлінням — окремий напрям державного управління державною безпекою, в межах якого через сукупність органів державної влади та інших суб'єктів, діяльність яких повністю або частково спрямована на досягнення, підтримку, розвиток та захист бюджетної безпеки країни, здійснюється цілеспрямований керуючий вплив держави за для забезпечення функціонування та розвитку всіх її функціональних сфер;

- бюджетною безпекою — стан фінансової захищеності сектору загального державного управління, що характеризується платоспроможністю та фінансовою стійкістю держави, як економічного суб'єкту, що надає можливість інституціональним одиницям вказаного сектору реалізовувати повноваження на виконання функцій держави максимально результативно та ефективно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз.

Зважаючи на представлені понятійні характеристики наведених різномірних визначень пропонується під механізмом державного управління бюджетною безпекою розуміти підсистему державного управління бюджетною безпекою, що являє собою множину взаємопов'язаних методологічних та організаційних компонентів, які у своєму логічному причинно-наслідковому дієвому зв'язку відбивають власне змістовно-структурну послідовність вищевказаного процесу в просторі та часі, за допомогою яких здійснюється керівний вплив на бюджетну безпеку. Представлена словникова конструкція дозволяє врахувати відповідний субпідрядний зв'язок всіх заявлених понять-уключень, науково-практичні рівні опрацювання об'єктних явищ та процесів, взаємозв'язок методологічних та організаційних компонентів, статично-динамічний зміст процесу управління.

Зважаючи на попереднє умотивування, подальші дослідження такої складної системи якою є механізми державного управління бюджетною безпекою варто проводити через застосування системного підходу, відправними принципами якого є принцип взаємозв'язку, принцип багатоплановості, принцип багатомірності, принцип ієрархічності, принцип різнопорядковості, принцип динамічності.

Висновки. Розбудова системи державного управління бюджетною безпекою потребує формування не тільки теоретичних засад та методологічно-організаційних положень, а й опис і формалізацію механізмів державного управління бюджетною безпекою. Таке завдання не можливе без конструювання власне категорії “механізм державного управління бюджетною безпекою” під яким пропонується розуміти підсистему державного управління бюджетною безпекою, що являє собою множину взаємопов'язаних методологічних та організаційних компонентів, які у своєму логічному причинно-наслідковому дієвому зв'язку відбивають власне змістовно-структурну послідовність вищевказаного процесу в просторі та часі, за допомогою яких здійснюється керівний вплив на бюджетну безпеку. Подальші наукові дослідити варто здійснити щодо прикладної ідентифікації останнього на засадах системного підходу.

1. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 848 с.
2. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління. К.: УАДУ, 1998. 160 с.
3. Авер'янов В.Б. Державне управління в Україні. За заг.ред. В.Б. Авер'янова. К.: Юрінком Інтер, 1998. 432с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.- ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк та ін. К.: НАДУ, 2011. Т. 2: Методологія державного управління. наук.- ред. колегія: Ю.П. Сурмін, П.І. Надолішній та ін. 2011. 692 с.
5. Державне управління: Словник-довідник. За заг. ред.. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
6. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування. 2008. № 1. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: http://vivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf
7. Малиновський В.Я. Державне управління. К.: Атіка, 2003. 576 с.
8. Рудницька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. Механізми державного управління: сутність і зміст. За наук. ред. М.Д. Лесечка, А.О. Чемериса. Львів: ЛІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
9. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття «Механізм державного управління». Державне управління: удосконалення та розвиток. 2009. №3. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56>
10. Кандагура К.С. Механізм державного управління у сфері взаємовідносин влади з інститутами громадського суспільства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. №1. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=808>
11. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. М.: ОМЕГА-А. 2005. 400 с.
12. Сорока К.О. Основы теории систем и системного анализа. Харьков: ХНАМГ. 2004. 291 с.
13. Круглов М.И. Стратегическое управление компаний. М.: Деловая литература. 1998. 768 с.
14. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса. М.: Тихомиров М.Ю. 2001. 652 с.

-
1. Kun'ch Z.J. Universal'nyj slovnyk ukrains'koi movy. Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2005. 848 s.
 2. Nyzhnyk N. R., Mashkov O. A. Systemnyj pidkhid v orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia. K.: UADU, 1998. 160 s.
 3. Aver'ianov V.B. Derzhavne upravlinnia v Ukraini. Za zah.red. V.B. Aver'ianova. K.: Yurinkom Inter, 1998. 432s.
 4. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8 t. / Nats. akad. derzh. upr. pry Prezzydentovi Ukrainy; nauk.- red. kolehiia: Yu.V. Kovbasiuk ta in. K.: NADU, 2011. T. 2: Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia. nauk.- red. kolehiia: Yu.P. Surmin, P.I. Nadolishnij ta in. 2011. 692 s.
 5. Derzhavne upravlinnia: Slovyk-dovidnyk. Za zah. red.. V.M. Kniazieva, V.D. Bakumenka. K.: Vyd-vo UADU, 2002. 228 s.
 6. Fedorchak O.V. Klyasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia. Demokratychnе vriaduvannia. 2008. № 1. Elektronne naukovе fakhovе vydannia. Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
 7. Malynov's'kyj V.Ya. Derzhavne upravlinnia. K.: Atika, 2003. 576 s.
 8. Rudnits'ka R.M., Sydorchuk O.H., Stel'makh O.M. Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia: sut-nist' i zmist. Za nauk. red. M.D. Lesechka, A.O. Chemerysa. L'viv: LIDU NADU, 2005. 28 s.
 9. Kravchenko O.M. Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia «Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia». Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2009. №3. Elektronne naukovе fakhovе vydannia. Rezhym dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56>
 10. Kandahura K.S. Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia u sferi vzaiemovidnosyn vlady z instytu-tamy hromads'koho suspil'stva. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2015. №1. Elektronne naukovе fakhovе vydannia. Rezhym dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=808>
 11. Atamanchuk H.V. Teoryia hosudarstvennoho upravlennia. M.: OMEGA-A. 2005. 400 s.
 12. Soroka K.O. Osnovy teorii sistem i systemnoho analizu. Kharkiv: KhNAMH. 2004. 291 s.

-
13. Kruhlov M.Y. Stratehicheskoe upravlenye kompaney. M.: Delovaia lyteratura. 1998.768 s.
 14. Tykhomyrov Yu.A. Kurs admystryatynnoho prava y protsessa. M.: Tykhomyrov M.Yu. 2001. 652 s.